

רשק
שיעורים
תורה

היכלי תורה

ערש"ק תולדות ג כסלו תשע דף היומי בבלי: בבא בתרא צא ירושלמי: עבודה זרה טז

נושאי הדף בעלון

סגולה בהזכרת שם אמו של אברהם
אבינו או להבדיל אמו של
המון.....בבא בתרא צא

יציאה מארץ ישראל
לחול"ל.....בבא בתרא צא

בתולה בשערות
סתורות.....בבא בתרא צב

פיטורי עבד החשוד
כגנב.....בבא בתרא צג

תשלום הפסדים שנגרמו
מזיוף.....בבא בתרא צד

תשלום הוצאות צ'ק [טשעק]
שחזר.....בבא בתרא צה

כניסה לשמחה בסוף
הסעודה.....בבא בתרא צו

מיץ ענבים לקידוש.....בבא בתרא צז

קידוש על יין שהיה מגולה זמן
מועט.....בבא בתרא צח

כפתור ופרח.....עמוד 5

ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא ויעתר לו ה'

ברש"י: ולא לה, שאין דומה תפלת
צדיק בן רשע לתפלת צדיק בן צדיק,
לפיכך 'לו' ולא לה.

יש לתמוה מנין לקחו חז"ל לדרוש כי עדיפותו של יצחק על פני רבקה היתה במה
שהיה צדיק בן צדיק, דילמא היה הוא עצמו עדיף בצדקותו על פני רבקה שלא
היתה צדקת כמותו, ומשום כך נתקבלה תפלתו ולא תפלתה.

ונראה על פי מה שאמרו בגמרא (יבמות סד.) אמר רב יצחק, מפני מה היו אבותינו
עקורים, מפני שהקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתן של צדיקים. והנה הסברא נותנת
שהקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתו של הצדיק היותר גדול בדורו, אילו היה יצחק
גדול בצדקותו מרבקה, לא היה הקדוש ברוך הוא מתאוה רק לתפלתו של יצחק,
וממילא לא היתה רבקה צריכה להיות עקרה.

מאחר שמצאנו שגם רבקה היתה עקרה, בעל כרחך לומר שאין היא נופלת
בצדקתה מיצחק. אם כן מדוע נעתר הקדוש ברוך הוא לתפלתו של יצחק למדנו
מכאן, כי תפלתו של צדיק בן צדיק קרובה להתקבל יותר מתפלתו של צדיק בן
רשע.

עפ"י ידו בכל

צנח בתרא לא

סגולה בהזכרת שם אמו של אברהם אבינו או להבדיל אמו של המן

בסוגיין 'אמיה דאברהם אמתלאי בת כרנבו'. על אמו של אברהם אבינו מובא באריכות בספר **שבת מוסר** (פרק נב אות כו) שנמרוד ראה בחכמת הכוכבים שיוולד אדם אחד בימיו שיעמוד כנגד להכחיש אמונתו לנצחו, וגזר להרוג את כל הזכרים שיוולדו באותה עת, ואמו של אברהם אבינו הסתירה הריונה מתרח, וילדתו במערה, עיי"ש באריכות.

בספר **דבש לפי** (מערכת ה אות יז) כתב בשם ספר שרשי השמות, סגולה להצליח לפני שר ושלטון יאמר שבע עשרה פעם 'אמתלאי בת כרנבו אמיה דאברהם', שהוא מסוגל להצלחה. וכן הביא **החיד"א** בספרו כף אחת (אות ט) שיאמר זאת קודם שיעמוד לפני השר, המלך או המושל.

ובספר פחד יצחק (לאמפרונטי, ערך אברהם, הו"ד בספר רפואה וחיים לגר"ח פאלאג'י פ"ב ספ"ג) כתב בשם ספר ישן נושן, לאומרו שלש פעמים לפני השלטון, וימצא חן בעיניו.

בספר **עשר זכויות** (מערכה ו, אות יב) כתב, שפעם אחת בזמן הרה"ק מראדזימין היה דבר רח"ל, והרה"ק הנ"ל ציוה לכתוב על קלף שם אמו של אברהם אבינו ולתלות על פתח הבית, והסגולה הועילה, וכל מי שעשה כן נרפא.

והנה **בספר הדורות** (ערך ג"א תד) כתב, שלשלת הקבלה הרוצה לכבוש שונאו יזכיר ז' פעמים 'אמתלאה בת עורבתא אימיה דהמן'.

ובספר **אגרא דפרקא** (אות צט) הביא גם סגולה זו. וכן בתשובות **בית הלל** (סוף ס"י ז) כתב, שסגולה לומר כל יום שבע פעמים אמתלאי בת עורבתא.

ועיין בספר **שרשי השמות לרמ"ז** (נדפס מכת"י, ח"א עמ' יח) שהובאו ב' סגולות אלו.

סגולה נוספת יש בשמות שהוזכרו בסוגיין, כמבואר בחכמת שלמה למהרש"ל שכתב שסגולה יש בשם אמו של נחשון צללפונית. ובספר חכו ממתקים הובא מעשה פלא בענין זה.

ציאה מארץ ישראל לחו"ל

אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם, אלא ללמוד תורה או לישא אשה או להציל מן העכו"ם ויחזור לארץ, וכן יוצא הוא לסחורה, אבל לשכון בחוצה לארץ אסור אלא אם כן חזק שם הרעב עד שנעשה שוה דינר חטין בשני דינרין, במה דברים אמורים כשהיו המעות מצויות והפירות ביוקר, אבל אם הפירות בזול ולא ימצא מעות ולא במה ישתכר ואבדה פרוטה מן הכיס, יצא לכל מקום שימצא בו ריוח, ואף על פי שמותר לצאת אינה מדת חסידות, שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו ומפני צרה גדולה יצאו ונתחייבו כלייה למקום.

צנח בתרא לא

בתולה בשערות סתורות

בשו"ע (או"ח סי' עה ס"ב) נפסק, שער של אשה שדרכה לכסותו, אסור לקרוא כנגדו קריאת שמע, אבל בתולות שדרכן לילך פרועות ראש מותר.

ובמג"א (סק"ג) הקשה ממה שפסק **השו"ע** (אהע"ז סי' כא ס"א), לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק, אחד פנויה ואחד אשת איש. ומבואר שגם פנויה אסורה ללכת בלא כיסוי ראש, והוסיף להקשות ממה שאמרו במשנה (כתובות טו:) אם יש עדים שיצאת בהינומא וראשה פרוע כתובתה מאתים ככתובת בתולה, ומשמע שסימן ההיכר לבתולה הוא הליכתה בלא כיסוי הראש עיי"ש, וקשה על דברי **השו"ע** באהע"ז שגם פנויה אסורה ללכת בלא לכסות ראשה.

וכתב ליישב שבאמת אין איסור לבתולות ללכת בלא כיסוי ראש, ומה שפסק שגם פנויה לא תלך פרועת ראש בשוק, כוונתו שלא תלך כשקליעות שערותיה סתורות, ששערותיה אינם אסופות, וכמו שמצאנו בסוטה (ח). שסתירת קליעות השער הוא גנאי שנאמר (במדבר ה יח) 'ופרע את ראש האשה', ופירש רש"י (ד"ה ופרע) סותר את קליעת שערה כדי לבזותה. וסיים, שמ"מ אין זה דין דאורייתא אלא מידת צניעות היא לבתולות שלא לילך כן.

[אמנם הב"ש (אהע"ז שם סק"ה) כתב בכוונת השו"ע פנויה היינו אלמנה וגרושה. והח"מ (סק"ב) כתב שהכוונה לבעולה שאסורה, אבל בתולה מותר].

אך **במחצית השקל** (שם) הקשה על דברי **המג"א**, שהרי בסוגיין מבואר שסימן ההיכר לבתולה הוא שיצאה וראשה פרוע, ופירש רש"י (כתובות טו: ד"ה וראשה פרוע) שיערה על כתיפה, ומוכרח שאפילו בזה בתולה מותרת, וסיים המחצית השקל, וכן המנהג. ומכח קושיא זו השיג גם **בעצי ארזים** (שם) על **המג"א** וחלק על דבריו.

אך אחרונים רבים סוברים כדעת **המג"א**, ואמרו כמה מהלכים לתרץ את קושיית המחצית השקל. **השבות יעקב** (ח"א סי' קג) כתב, שמה שמבואר במשנה שיצאה ושערה על כתיפה, אין דבר זה מותר אלא ביום החתונה, וכך המנהג שביום זה הכלה הולכת עם שערות סתורות, ומפני שביום זה הולכים עמה הרבה קרובים ושושבינים אין חשש תקלה בכך, אך סתם אסורה ללכת בשערות סתורות. ועיין **במהרי"ל** (הל' נשואין).

ביד אפרים (על השו"ע שם) ביאר, שאין איסור שאורך השיער יהא מונח על הכתפיים אם אינה סותרת את קליעתה, ולכן לא כתב רש"י שערה סתור, אלא ששערה על כתיפה, ומדובר שלא סתרה את הקליעה אלא ששערה ארוך עד שמגיע לכתיפה ובזה אין איסור.

בשו"ת מהר"י הלוי (אחי הט"ז, סי' ט) כתב, שלא היתה הכלה הבתולה הולכת בפריעת ראשה לגמרי, אלא ההינומא כסתה את ראשה ורק סופי השערות היו מונחים על כתיפה להיכר ולמנהג, וכ"כ **בשו"ת רעק"א** (מהדו"ת סי' עט), [המהר"י הלוי והגרעק"א כתבו כן כדי ליישב שיטתם לאסור מאורסת לילך בגילוי הראש, בענין זה ע"ע **בשדי חמד** (אסיפת דינים מערכת ד אות א)], וכן תירץ **הפמ"ג** (א"א סק"ג) את הקושיא על **המג"א**.

ובמ"ב (ס"ק יב) הביא את שני הדעות, וכתב שדעת **המג"א** לאסור הליכה בשערות סתורות, ודעת המחצית השקל והמגן גבורים להקל בזה. **בשבט הלוי** (ח"ה סי' קצט) כתב שהמנהג להחמיר, **ובאבן ישראל** (ח"ז סי' ח) כתב שהמנהג להקל בשערות סתורות, והוסיף שכל הנדון אינו אלא בשערות ארוכות שאינם קלועות אך כשהשערות אינם ארוכות גם לדעת **המג"א** מותר.

יום ראשון ה' כסלו

צבא בתרא אג

פיטורי עבד החשוד כגנב

בשו"ת שבות יעקב (ח"א סי' קעד) נשאל, בעל הבית אחד ששכר שפחה עברית לשמשו, ואח"כ נודע לו שהיא מוחזקת לגנבנית, אם הבעל הבית יוכל לחזור בו, או שמא כיון שהיתה יכולה להשכיר עצמה במקום אחר אינו יכול לחזור בו משום שגורם לה בכך להפסד.

והשיב, עפ"י הנפסק **בשו"ע** (הו"מ סי' שלג ס"א-ב) שאם בעל הבית חוזר בו אין לפועלים עליו אלא תרעומת בלבד, [מפני שיכול בעל הבית לומר לפועל השכר עצמו במקום אחר, אלא שיש לו תרעומת בשביל הטורח, (ש"ך סק"א)], אך אם הפועלים יכלו להשכיר עצמם אמש למקום אחר ועכשיו אינם יכולים, נמצא שע"י שבעל הבית חזר בו מפסידים הם ממון, עליו לשלם להם שכרם כפועל בטל.

ולפי"ז כך הדין באותו בעל הבית ששכר את השפחה הגנבת, שאם יכלה להשכיר עצמה במקום אחר ישלם לה את שכרה כפועלת בטילה, ואם לאו אין לה עליו אלא תרעומת.

אכן כתב **השב"י**, בנדון שלפנינו שיש בשפחה מום וחסרון גדול כזה, שהרי אי אפשר להשתמר ממנה ואין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת, וכעין זה מבואר בגמ' (ב"ק כה). שאם העבד גנב יכול הבעל הבית לחזור בו, עיי"ש. ואף שאמרו שבעבדים אין סימפון, והיינו שבעבד אינו יכול לטעון שיש בו פגם שיבטל את המקח, וכן נפסק **בשו"ע** (הו"מ סי' רלב ס"י) אם נמצא גנב או חוטף וכו' וכיוצא בדברים אלו, אינו יכול לחזור משום שכל העבדים בחזקת שיש בהם כל רעות. מ"מ כל זה הוא רק בעבדים כנענים, משא"כ בעבד או שפחה ישראל שכל ישראל בחזקת כשרות הם, בהם לא נאמר שאין סימפון ולכן יכול לחזור בו.

והוסיף השבות יעקב, **שבחות יאיר** (סי' ריא) משמע שאף בעבד ישראל אומרים אין סימפון בעבדים. אך לא דק, ומתוך שאר דברים שבתשובה זו מוכח שכתב דבריו שלא בהשגחה כד ניים ושכיב. עיי"ש.

ובפ"ת (הו"מ סי' רלב סק"ה) כתב, שכבר מבואר בפירוש **ברמ"א** (שם סי' תכא ס"ו) כדברי השבו"י, שכתב מי שיש לו משרת וחושש שיגנוב לו, יוכל להוציאו קודם זמן השכירות, ואם מסרב יוכל להכותו עד שיצא. והתפלא שם על השבו"י שלא הביא את דברי **הרמ"א**. ועיין **בכרם שלמה** (האאס, שם) שכתב בשם ספר מאמר קדישין, שדווקא אם יש לו הוכחה גדולה שהוא גנב, אבל סתם אינו יכול לומר כן, שאם כן אין לדבר סוף וכל אחד יטען שמא יגנוב לי.

ובדברי מלכיאל (ח"ג סי' קנב) דייק מדברי **הרמ"א**, שאפילו אם הוא רק חושש לגניבה יכול לחזור בו, ואין צריך בירור על זה. ומ"מ כתב, נראה שאין לו רשות לחשדו רק כשראה ממנו דברים שאפשר לחשדו בשביל זה, ולזה נראה שצריך לברר לפני ב"ד מאיזה צד בא בלבו החשד עליו, שהרי בכל טענה קיי"ל (הו"מ סי' עה ס"א) שאומרים לו ברר דברך, ויכולו להטיל עליו קבלת חרם אם האמת כדבריו. ולא שייך בזה שאין מחזיקים לאדם שהוא גנב, כיון שטוען ברי, וכנפסק **בח"מ** (סי' ז, סי' תכא ס"א) שאף שאין יכול לברר מ"מ כיון שאומר שיודע שגנב אין לקנסו עבור מה שקראו גנב.

ועיין **באהל יצחק** (הו"מ סי' נג) שבחשש בעלמא אינו יכול לגרשו קודם זמנו, דא"כ לא שבקת חיי.

יום שני ו' כסלו

צבא בתרא אל

תשלום הפסדים שנגרמו מזיוף

בשו"ת מהר"ש ענגיל (ח"ה סי' יח) נשאל, בדבר אחד שקנה מחבירו חלב למשוח בהם עורות, שע"י המשיחה יהיה מראיהם יפה, וכמה פעמים קנה חלב אצל מוכר זה והיה החלב טוב, והקונה הנ"ל היה מוכר את החלב לסוחר אחד מעיר אחרת.

אמנם כעת קנה ממנו חלב ומכרם לסוחר מהעיר השניה, והסוחר ראה שהמשיחה לא עלתה יפה, והתברר שהמוכר רימה אותם ושלא היה חלב כלל רק דבר שוא, ועי"ז נהיה היזק לעורות שמשחו עליהם דבר זה, והקונה תובע מהמוכר שיחזיר לו המעות ששילם לו בעד החלב, וגם תובע ממנו שיחזיר לו ההפסדים שהיו לו ולסוחר מהעיר השניה עקב המרמה שגרמה לקלקול העורות. ולעומתו טוען המוכר שמכר לו סחורה גלויה, וחשב שיעשה את הפעולה שעושה החלב ולא ידע שהמשיחה לא תעלה יפה, אך הקונה אומר שמכל מקום היה לו להודיעו שאינו חלב ממש.

בתשובתו כתב, שאם הסחורה עדיין היתה בעולם ודאי שהמקח היה מתבטל מפני שהרי זה כמום במקח, ובפרט שבנידון זה הרי זה מין אחר ממה שהיה מוכר לו בכל פעם, ובמה שלא בדק מיד אין הוכחה שמחל כיון שלא היה לו להעלות בדעתו שאין זה חלב, וכן שהמשיחה בזה לא תעלה יפה.

אך אם הסחורה אינה בעין שהרי כבר השתמש בה, אז יש לחלק בין אם נודע לקונה הראשון שהסחורה אינה טובה ומכרה במחיר זול יותר ממה שקנאה הוא, ועכשיו הוא רוצה לתבוע מהמוכר את הפרש המעות שהרי מכרה בזול, שאז אינו יכול לתבוע משום שיכול לטעון כן רק כשמחזיר לו הסחורה, ואף שבמום במקח חוזר המכר, מ"מ הרי כל זמן שלא הודיע לו מהמום הרי הסחורה באחריות הלוקח, ומוכרח שהטעם משום שכל עוד שלא הודיעו מהמום הוא ברשות הלוקח עד שיחזיר לו את הסחורה בעין, וא"כ כיון שאינו יכול להחזירו בעין אינו יכול לתובעו.

אבל כשלא ידע שהסחורה אינה טובה ולא נהנה כלל ממכירת הסחורה ואדרבא הסחורה גרמה נזק לעורות, שאז אינו צריך לשלם כלל למוכר בעד הסחורה, וכמבואר בסוגיין שהמוכר זרעוני גינה ולא צמחו מחזיר לו הדמים, וברשב"ם מבואר שאף דמי עצים אין מחזיר לו כיון שלא נהנה מהם כלל.

אמנם בנידון השאלה אם חייב לשלם לו ההוצאות וההיזק שנגרם לו, כתב לדון עפ"י מה שנפסק בנידון סוגיין במוכר זרעוני גינה ולא צמחו שאין צריך לשלם לו ההוצאה, וברמ"ה מבואר שאם ידע המוכר שיש בזה מום לכו"ע חייב לשלם. אך בנידון זה אף אם המוכר לא ידע שסחורה זו לא תהיה טובה למשיחת העורות, מ"מ כיון שהלך ברמאות נגד הקונה ולא הודיעו שזה אינו מין החלב הרגיל שמוכר לו, בודאי חייב גם על ההוצאות שהרי הוא כפושע ומתכוין להזיק, ואף שגרמא בנזקין פטור, מ"מ בקיבל עליו חייב, ובנידון זה קיבל עליו ליתן לו חלב גמור ונתן לו חלב מזויף.

ובשו"ת הליכות ישראל (סי' מב) דן בדבר סוחר אחד שמכר סחורה למתווך, שישע לעיר אחרת וימכור שם הסחורה, וסיכמו שהמתווך יקבל אחוזים עבור המכירה, והוצאות הנסיעות וההובלה ישלם המתווך. ואחרי שנסע לעיר אחרת ועלו לו הוצאות הנסיעה וההובלה נתגלה מום בסחורה ולא היה יכול למכור כלום, והמתווך תובע את ההוצאות מהסוחר כי יש לו הוכחות שהסוחר ידע מהמום שיש בסחורה והעלים זאת ממנו.

יום שלישי ז השון

צבא בתרא לה

תשלום הוצאות צ'ק [טשעק] שחזר

בספר **פתחי חושן** (נזיקין פ"ג הערה סג) כתב לדון, על מי שנתן לחבירו צ'ק והפקידו המקבל בבנק ולא כיבד הבנק את הצ'ק, אם צריך בעל הצ'ק להחזיר לו את ההוצאות שהיו לו עקב ההחזרה.

וכתב להוכיח לנידון זה ממה שמבואר בסוגיין שהמוכר לחבירו זרעוני גינה ולא צמחו אינו חייב להחזיר לו הוצאותיו, וכמו"כ יש מקום לומר שכשם שאינו צריך להחזיר לו הוצאות הזריעה גם בהוצאות הבנק אינו צריך לשלם לו.

אך כתב שכאן אינו דומה לסוגיין, משום שמדברי **הראב"ד** (זכיה פ"ו הכ"ד) נראה, שהסיבה שאין המוכר חייב בהוצאות הוא משום שהקונה עצמו הוציא ההוצאות מממונו והוא רק גרם לו שיוציא הוצאות, וא"כ בנידון זה הרי לא מקבל הצ'ק הוציא ההוצאות, אלא הבנק חייב אותו בתשלום ההוצאות, וא"כ כיון שנמצא פגם בצ'ק צריך להחזיר לו כל ההוצאות שבאו לו מחמתו, וגם לדעת המ"מ (שם) שסובר שהטעם בזרעוני גינה שפטור מפני שהוציא להרויח ולפיכך אינו בדין שישלם זה מה שהוציא חבירו הוצאות בכדי להרויח. הרי כאן לא להרויח הפקידים בבנק אלא רוצה רק לגבות מעותיו, וכן מנהג המדינה שמפקידים צ'ק בבנק ועל דעת כן נתנו לו וא"כ יצטרך לשלם לו הפסדיו.

אמנם כתב לדון שם אם היה בעל הצ'ק שוגג, שמדברי **השו"ע** (ח"מ סי' רלב סכ"א) משמע בקנה מקח והוליו למדינה אחרת ואח"כ נודע שיש בו מום, אף אם אמר למוכר שרוצה להוליכו למדינה אחרת, אם המוכר לא ידע שיש בו מום אינו חייב בהוצאות שהיו לו להוליכו למקום פלוני, וא"כ בנ"ד כשנותן הצ'ק קיבל זאת מאדם אחר וחשב שהוא טוב, או אפילו היה צ'ק שלו אלא שטעה בחשבונו יהא פטור, משום שלא ידע. אמנם כתב, ונראה יותר שחייב משום שאפשר שלא פטרוהו שם אלא משום שהוא עצמו הוציא ההוצאות כסברת הראב"ד, או מפני שעושה להרויח כסברת המ"מ, אבל בלא טעמים אלו חייב אפי' בשוגג. ועיי"ש עוד מה שדן בזה.

כניסה לשמחה בסוף הסעודה

בירושלמי ברכות (פ"ו ה"ו) אמרו, שלא יכנס אדם לסעודה אחר שכבר אכלו ג' פרפראות, מפני שבעה"ב יבוש שלא יהיה לו פרפראות להביא לאורח.

בדעת תורה (או"ח סי' קע סק"ה) הביא דבריו, וציין גם לתוספת ירושלים (שם) שכתב, שלא יפה עושים אלו שבאים לסעודת ברית מילה או חתונה בסוף הסעודה, שיש להם לחוש שמא לא יהיה לבעל הבית מה לתת להם לאכול ונמצא מתבייש, וכן אמרו בסוגיין שמנהג יפה היה בירושלים כל זמן שמפה פרוסה אורחים נכנסים, נסתלקה המפה שוב אין אורחים נכנסים, ורשב"ם פירש שהוא משום תקנת אורחים. ולפי הירושלמי יש לפרש שהוא משום תקנת בעה"ב שלא יבוש.

יום רביעי ה כסליו

צבא בתרא לו

מיץ ענבים לקידוש

בסוגיין מבואר שיין מגתו אפילו לכתחילה כשר לקידוש היום, דאמר רבא סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום, ו**ברשב"ם** ו**רבנו גרשום מבואר**, שיין מגתו היינו תירוש שאינו תוסס. וכן פסק **השו"ע** (או"ח סי' ערב ס"ב) שיין מגתו כשר לקידוש. ומ"מ כתב **המג"א** (סק"ג) שמצוה יותר ביין ישן. ובמשנה ברורה (סק"ה) הביא דבריו, והוסיף בשם הפרי מגדים שהיינו כשכבר עבר עליו מ' יום. [ועיין **במהרי"ל** (הלי"ר"ה) שכתב, יין ישן משובח, שהרי תירוש אינו מוציא יין ישן].

עפ"י דברי **השו"ע** כתבו הפוסקים שמיץ ענבים כשר לקידוש, ואף שאינו תוסס, וכדן יין מגתו'.

והנה באופן עשיית מיץ ענבים יש שני דרכים. א. לאחר שסוחטים ענבים ויוצא יין, טבע היין שהוא תוסס והמתיקות יוצאת מן היין ונעשה חריף, ולכן כדי לעשות יין רגיל משאירים אותו לתסוס, אך כדי למנוע תסיסה מבשלים את היין מיד קודם התסיסה, ומחזיקים את היין בחבית סתומה או בבקבוק שלא יתסוס. ב. מערבים חומר משמר מגפרית וכיוצ"ב שהוא משפיע שהיין לא יתסוס.

על הדרך השניה יש שהעירו, שהיות ויין זה אין בכוחו להיות משכר מחמת שהניחו בו את החומר הנ"ל, אין ברכתו אלא שהכל. וכך כתב הכנסת הגדולה בתשובה (סי' א, הו"ד בברכ"י או"ח סי' רב) על יין שמניחים בו עפר לבן כדי למנוע תסיסה.

בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' יד) ו**בשו"ת מנחת שלמה** (סי' ד) כתבו לבאר, שמברכים על מיץ ענבים מסוג זה ברכת הגפן היות שמיד כשנסחט קודם שתסס כבר חל עליו שם יין לענין קידוש וברכה, וגם כשר בדיעבד אפילו לנסכים, לכן שפיר נשאר עליו ברכת הגפן שהיה עליו קודם אעפ"י שעכשיו כבר אינו ראוי ליעשות יין משכר, כיון שגם עכשיו הוא טוב לשתיה ולא נשתנה אלא לטובה. ועי"ע **במועדים וזמנים** (ח"ג סי' רנה).

אולם **בשבות יצחק** (ח"ד פי"א אות ג) כתב בשם בעל הקובץ תשובות, שכל שאין ראוי להיות עתה יין אין אומרים בזה שבשעה שנסחט היה ראוי להיות יין כיון שסו"ס עכשיו אינו ראוי. אך כתב (ח"י פי"ב אות ב) שכיום יש מפעלים שכדי למנוע תסיסת היין מניחים בחביות היין חומר שאינו ראוי לשתיה, ולפני שממלאים את המיץ ענבים בבקבוקים מוציאים את החומר ומשיירים ממנו כמות קטנה ושוב יכול המיץ להיות יין, וא"כ שוב יהיה ברכתו בורא פרי הגפן.

ובשו"ת שבט הלוי (ה"ט סי' נח) כתב, שאעפ"י שמדברי **הרשב"ם** (צז: ד"ה יין קוסס) נראה שכשרות יין מגתו הוא מפני שאע"ג שאינו משכר עכשיו מכל מקום משכר לאחר זמן, ולפי"ז מיץ ענבים הוא פסול. אולם **במאירי** (בסוגיין, פסחים קז) מבואר שיין שאינו משכר אינו פסול לקידוש, ובתנאי שאין עוד ריעותא ביין עצמו, ועפ"י"ז יש לפסוק שאין חשש לקדש על מיץ ענבים.

ועיין **בשאלת ישורון** (ח"א סי' ה) ו**בשו"ת משנה הלכות** (ח"ג סי' לח) בדן קידוש במיץ ענבים.

קידוש על יין שהיה מגולה זמן מועט

בשו"ע (או"ח סי' ערב ס"א) פסק המחבר, אין מקדשין על יין מגולה אפילו בזמנינו שאין מקפידים אם היה מגולה. והטעם כמבואר בסוגיין משום 'הקריבהו נא לפחתך', שהרי אין שותים ממנו השרים והפחות ואיך יעשה בזה מצוה להקב"ה.

במגן אברהם (סק"א) כתב, אפשר שבמגולה שעה מועטת אין קפידא, ובפרט במדינות אלו שאין היין מצוי כ"כ, וגם הפחות והסגנים אינם מקפידים בדיעבד, אא"כ נמר ריחו וטעמו רק אז פסול.

בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ד סי' א) כתב, שהעתיקו כל האחרונים דבריו לדינא בהחלט ולא בלשון אפשר. אבל הקשה מנין להמג"א לחדש דבר כזה נגד הטוש"ע, וגם למה החליטו האחרונים כן לדינא, ולא הביאו זאת בלשון אפשר.

עוד הקשה, ששעה מועטת משמע רק שעה קטנה וכמבואר באחרונים, והמהרי"ט (אהע"ז סי' כו) כתב, ששעה קלה הוא כעשרים מינוט שליש שעה. וגם החת"ס (אהע"ז סי' קצט) כתב שזה שעה מועטת. ומשמע שרק בשיעור כזה מצדד להתיר, ולבסוף כתב כל שלא נמר ריחו וטעמו, וזה הוא שיעור גדול יותר כי אף בשלש שעות לא יופגם ריחו וטעמו.

ולאחר שהאריך בביאור דין זה כתב, בנידון חבית יין שעמדה מגולה בלי מגופה כשש שעות בלילה בשעה שבני אדם ישנים, היות שודאי במשך ה' או ו' שעות שהיתה המגופה פתוחה לא נמר ריחו וטעמו, וגם כי היה עומד במקום גבוה שאין לחוש כ"כ שיפול בו דבר מאוס, וגם כי זה היה בחורף שאין מצויים זבובים וכדומה שנחוש שיפלו לתוך היין, וגם יש מקום לחלק בין אם גלוי כל הכלי של היין, או שגלוי רק מקום המגופה שבאופן כזה אינו מפיג במהרה את ריחו וטעמו, נראה פשוט שיש להתיר לקידוש וכדעת המג"א, והאחרונים שכתבו שעה מועטת כבר כתבנו שלא דקדקו בלשונם, כי סוף דברי המג"א מוכיחים להיתר אף באיזה שעות.

עוד כתב לחדש, שאף ביין מגולה גמור נראה שאינו אסור רק לקידוש הלילה אבל בשחרית מותר, שאף שפג ריחו וטעמו מ"מ לא גרע משאר משקין שמותר לקדש בשחרית כשאין לו יין, וכן להבדלה, אמנם אם יש לחוש שנפל בו דבר מאוס י"ל שאסור גם בשחרית והבדלה כיון שהוא מאוס לאנשים נקיי הדעת יש בו משום 'הקריבהו נא לפחתך'. ולפי"ז גם שאר משקין שנפל שם איזה דבר שעיי"ז נמנעים נקיי הדעת לשתותו יש לאסורם לקידוש ולהבדלה, וכן לשאר כוסות של ברכת מצוה.

בשו"ת אז נדברו (ח"א סי' ז) סתם לאסור לכתחילה גם כשעמד היין שעה מועטת בגלוי, היות והיום היין מצוי דינו כשכר להחמיר בו לכתחילה.

אין יוצאין מארץ לחו"ל אא"כ עמדו סאתים בסלע

כתיב (בראשית יב י) 'ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה לגור שם כי כבד הרעב'. דבר זה מיותר אחרי אומרו מקודם 'ויהי רעב בארץ'. אמנם זה יגיד צדקת הצדיק אשר מאוד גדלה בעיניו חיבת הארץ, ולא יצא ממנה כי אם אחר שהוכבד הרעב, ולא היה לו מקום אחר להוושע אם לא שיצא ממנה, אבל כל עוד שהיה הרעב שלא בכבידות ישב לו בנחלת ה' ולא חפץ לצאת ממנה, והוא כמו ששנו רבותינו (בבא בתרא צא). אין יוצאין מארץ ישראל לחוץ לארץ אלא אם כן חזק שם הרעב וכו', וכן קיים אברהם אבינו ע"ה ולא יצא עד שהכביד הרעב, מה שאין כן בימי שפוט השופטים שהיה רעב בארץ לבד, ולא הוכבד הרעב, ויצאו שני גדולי הדור מחלון וכליון לחוץ לארץ ונענשו, כמו שאמרו (שם) ועיין בבראשית רבה (כה ג) ותמצא כדברינו.

(באר מים חיים, לך לך)

אותו היום שנפטר אברהם אבינו מן העולם עמדו כל גדולי אמות העולם בשורה ואמרו אוי לו לעולם שאבד מנהיגו ואוי לה לספינה שאבדה קברניטא

ולכאורה מדוע ייחסו האבדון לעולם, ולספינה דאדם שמת ועבר ובטל מן העולם מתייחס המיתה והאבדה אליו, ואם כן היה מן הראוי לומר אוי למנהיג שאבד מן העולם, גם מה חידוש כיון בזה באומרו כל גדולי הדור, תיבת 'כל' למה. ויש לומר, כי צדיק גדול כאברהם אבינו ע"ה שהוא הודיע ופרסם אלקותו יתברך בעולם, וקיים כל המצות אפילו עירובי תבשילין, הנה צדיק כזה ודאי לא יתייחס עליו שם אבידה ולא מיתה, דהרי הוא חי וקיים לעולם ועד, ומה כאן עומד ומשמש אף שם עומד ומשמש, ואמנם האבידה והמיתה מתייחסת לבני דורו שחסרוהו שאין להם ממלא מקומו. וזהו אומרו כל גדולי הדור, כלומר באין יוצא מן הכלל, דיחד כולם צווחים ואומרים אוי לו לעולם שאבד מנהיגו ואוי לה לספינה שאבדה קברניטא, דתכף הרגישו בכאב בחסרונו הגדול, ואין להם חליפתו ותמורתו, וענו ואמרו יחד כולם אוי לו לעולם וכו', משא"כ הוא מצד עצמו לא יתייחס עליו שם אבידה, דהרי הוא לא מת וחי וקיים לעולם ועד.

(הכין עזרא מרבי הררי רפול, הספדים)

ואמר רבי יוחנן נהירנא כד הוו מטיילין טליא וטלייתא בשוקא כבר שית עשרה וכבר שב עשרה ולא הוו חטאן

נראה לבאר דברי הגמרא, דהנה לעיל מיניה איתא שם אמר רבי יוחנן נהירנא כד הוו קיימין מאין בסלע והוו נפישו נפיהי כפן בטבריה מדלית איסר, ובמהרש"א שם כתב דהיה קרוב לזמן חורבן בית המקדש, שעליה אמרו חז"ל (סוטה מח). אין לך יום שאין קללתו מרובה משל חברו עיי"ש. נמצא דעת ההיא דמייירי בה רבי יוחנן היה זמן של רעב ועת צרה היתה, והנה ידוע דבעת צרה וצוקה מתבטלת תאוות הגוף מהאנשים, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין עה). מיום שחרב בית המקדש ניטלה טעם ביאה, ופירש רש"י כשל הכח מדאגות רבות, ואין רוח קמה באיש להיות תאב וכו'. ועל כן אמר רבי יוחנן נהירנא כד הוו מטיילין טליא וטלייתא בשוקא ולא הוו חטאן, היינו כיון שהיה עת צרה לא חשבו האנשים על תאוות הגוף, ולא באו לידי חטא.

(ניצוצי אהרן, ליקוטים)

שיר חֲדָשׁ אֶשְׁיָרָה לָךְ

מקראות גדולות המבואר בראשית א'

מלאכה שזורה בחכמה, ביאורים נפלאים לצד דיוק נוסחאות, כונסו אלי יצירת הפלאים, הניצבת בגאון בראש הכתר של טרקליני התורה, שיר חֲדָשׁ אֶשְׁיָרָה לָךְ.

חומש עם פירוש הרמב"ן המבואר בראשית א'

- פירוש רש"י השלם עם ביאור חדש מלוקט ממפרשי רש"י.
- פירוש הרמב"ן מוגה ומדויק בדקדוק רב ע"פ כת"י דפו"ר ברוב פאר והדר.
- ביאור הרמב"ן - מבאר דבריו הדק היטב, עוד לא היה כבושם הזה.
- מקורות ועיונים - לקט נרחב ממאמרי חז"ל והשלמת העניינים הנידונים בדברי הרמב"ן.
- ספר הגימטריאות לרמב"ן - יו"ל לראשונה מתוך כת"י אשר היו גנוזים מאות שנים.

חומש אור החיים המבואר בראשית ב'

- פירוש רש"י השלם עם ביאור חדש מלוקט ממפרשי רש"י.
- פירוש 'אור החיים' מוגה בדקדוק רב ע"פ דפו"ר בתכלית הפאר.
- ביאור 'מאורי אור' - על האוה"ח הק' בדרך הפשט.
- ילקוט מאורי החיים - לקט נרחב ממקורות מאמרי חז"ל ומזבאות מספה"ק על אור החיים.
- מהדורה מנוקדת, מפוארת ומאירת עינים

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להגדיל תורה ולהאדירה